

כניסה ערבית עבודת צבור

I. כניסה ערבית

1. משלי ה' ח
2. עת עבודה צרה י' ("הרחק מלעית... לא זונת"); וכשי' שם ק"ה מיונה וק"ה רשול
3. עת ע"ז י' - י' ("ה' תנונו ו' יונתן... וקרה אנכא"); וגו' שם ק"ה נציל
4. שו"ע יורה דעה סי' ק"נ סעי' א'
5. טור, יו"ד סי' קמ"ט ("ובמה הרענו" וכו' שכן שאסור... ע"כ")
6. שו"ת המ"ש כ"ד י"ט סי' י"ז ("ששאלת על אע"פ... ששם מנדו"ק כופים" וכו' ק"ל אכ"ל... אינו נקרא עבודה כופים")
7. עת עמך קטב ("שאלתי אצל רוס'... אין מוכרין וכופסין")
8. שו"ע יו"ד סי' קנ"ז סעי' ב' (ע"ה א"א ע"מ)
9. ש"ך, סי' קמ"ט ס"ק ב' (ע"ה "ע"כ")
10. ספר חסידים, סי' ע"ה (ע"ה "וכן עמך")
11. הגיוני הפרשה, שמו' ע"ה צ"א ("ובשו"ת פני השדה... בשע"ה")
12. שו"ת יבי"ט אומה חלק ב' יו"ד סי' י"א ("ג"ה... עמך דב"ה"); א"ח ה' ("א"א... מן הענינה" וק"ו ע"ה בשע"ה... אין חסידים כבוד ע"ה")
13. שו"ת אנ"ח משה, יו"ד חלק ב' סי' קכ"ט א"ו ("פשוט... עמך ע"ה נש"ו" וכו' ע"ה ה"ה ה"ה ע"ה")
14. הגיוני הפרשה, שמו' ע"ה צ"ב ("עמך ע"ה בשו"ת... שאין צדקה אסור")
15. הגיוני הפרשה, שמו' ע"ה צ"ג ("ע"ה בשו"ת משום הרמ"ה... עבודה צרה ע"ה")
16. רמ"א, יו"ד סי' קמ"ט סעי' ב'
17. שו"ת צ"ח ארבעה חלק ב' סי' צ"א א"ה ("ויקוד... עמך") וכו' כ"ה... ע"ה ה"ה")
18. הגיוני הפרשה, ע"ה פ"ו ק"ה נקרא
19. פ"ה המשניות ע"ה א"א, מסכת ע"ה א"א ("וע"ה ש"ה המורה... ע"ה עמך עבודה צרה")
20. הגיוני הפרשה, ע"ה ק"ל ("ובסוף דמ"ו... וכו' ע"ה ע"ה")

II. כניסה ערבית

- א. חיובי ה"ח, סנהדרין ס"ב ד"ה יפ"ה ("המחנך מלאך... ואיסור ע"ה עבודה צרה")
- ב. שו"ת צ"ח ארבעה חלק ב' יו"ד סי' צ"א ("הכי מחנך מפורש...")
- ג. רמ"א, פ"ה י"א מ"ה מאסור אסוריה ה"ה ז'
- ד. הגיוני הפרשה, שמו' ע"ה ק"ל ע"ה וכו' ע"ה הרש"א

① שני היום

ועתה בנים שמעו עלי ואלי תסורו מאמרי פיה הרחק מעליה דרכך ואל תקרב אל פתח ביתה

② מה שאמר בראש

הרחק מעליה דרכך זו מינות ואל תקרב אל פתח ביתה זו הרשות ואיכא דאמר הרחק מעליה דרכך זו מינות והרשות ואל תקרב אל פתח ביתה זו זוגה

③ א"ל (פ"ט)

רשום - טעקת כהלך מקובצם לעבודת סוככים: פיעוט. טעקת כהלך מעון ודורותם והרשעה ומס למלך:

③ מה ש"ל - י"ג

ר' הנינא דר' יונתן הוה קאזיל באורחא כמו להגדו תרי שבילי חד פצי אפיתחא דעבודת סוככים וחד פצי אפיתחא דבי זונות אמר ליה חד לחבריה ניוול אפיתחא דעבודת סוככים תבנים יצריה א"ל איך ניוול אפיתחא דבי זונות ונכפיה ליצרין ונקבל אנרא

④ א"ל (פ"ט)

ניוול אפיתחא דבי זונות: מכלן י"ג ללמוד שדך להרחיק מפתח עבודה סוככים כל מה שישל משום דכתיב אל מקרב אל פתח ביתה ומקמי לעיל בעבודה סוככים סברי הוה ללכת יותר אפיתחא דבי זונות:

⑤ ש"ל הרמ"ה בפ"ט

זו ששאלת על אשר ברח ונכנס ליסגר בנות עבודה סוככים האוקפה חומת ודלתים וברית כדי לניצל נראה לי שאין ליסגר וצון בדבר. ושד יותר מהאזי חזק כי באלו נכנסו הסוחרים אף מי שהיה חייב מיתה וכן אל בית עבודה סוככים לא יקמוץ מסס. ולא יאזי ברח שם לניצל אין ליסגר דבר ולא דמי לתפוח צעזע אברהם דהיה סייט מעמא משום דסבור סיסרל שם ממשות בעבודה סוככים ודמי לממך בתרה כיון שהרשעה הלויה צעזע אברהם ולא משום שהיה מעבודת סוככים דנרסיין בירוסלמי בפקי שמונה שלום כלל מתרפאין חזן מעזי אברהם עד כדון שאמר לו הויה הכה לי מעלון של עבודה סוככים וסביא לי אבל אמר מעלון סחס מביא לו אף מעלון של עבודה סוככים וכן אף שובדי סוככים נגאו קלון בבתי עבודה סוככים לניצל הכותה לחוכן בשביל זה לא אחי למימך ברח דלן זו משום כח ועלוי שם בעבודה סוככים. ועוד דלא אסרו להסתפוח אלל מעזי אברהם בעבודה סוככים עלמה עבודת סוככים ומסתחין לה אלל בית שמכסיין לחוכה עבודה סוככים אע מקל עבודה סוככים

④ ש"ל י"ג ס' ק"ג

א [א] מצוה להתרחק מדרך אלילים ד' אמות:

⑤ א"ל י"ג ס' ק"א

דחשדא אפילו ישראל הדר בעיר שיש בה עבודה זרה אסור לילך לרחוב שעבודה זרה שם אם אין אותו רחוב פתוח לשווקים אחרים (ו) דנראה כהולך שם כדי לעובדה (ו) כל שכן שאסור ליכנס לעולם לחצר עבודה זרה ואפילו לדבר עם אחד מהם ואפשר דאפילו על עסקי רבים ואפילו על פיקוח נפש אסור ליכנס שם (ו) כדאמרינן גבי מעין המושך מים לפני עבודה זרה שלא ישתה אפילו אי מאית אי לא שתי א"ל

⑦ מה ש"ל ס' ק"א

שאפי אדם רודף אחריו להורגו ונחיש רין להכישו נכנס לבית ע"ז ואין נכנס לביתו של אלו שהללו מכירין וכופרין והללו אין מכירין וכופרין

⑩ ספר חסידים

תלה: כומר אחד היה חייב ליהודי כסף וידע הכומר שלא ילך אחריו לבית התיפלות וכשהיה הולך לתבוע חובו הלך הנכרי לבית התיפלות ולא רצה היהודי לילך אחריו שם. איש אחד הלך בבית ע"ז ונתחרט שאל לזקן להורות לו מה לעשות א"ל באיזה יום היה כך וכך בכל שנה באותו יום תתענה וכן עשה

⑧ ש"ל י"ג ס' ק"ג

ג [כז] י"ב מי שנתחייב מיתה (יא) סותר לברוח לבית עבודה סוככים (ט) ולהציל את עצמו

⑫ ש"ל י"ג ס' ק"א

ב"ה קהיר תשי"ט לפ"ק. מעשה בא לידי, בהיות כי קונסול ערל אחד מת. ומנהגם להוביל אותו לכנסייה שלהם, ואז הכומרים מתפללים עליו שם. ונתבקשתי מהרב הראשי מטעם המלך לייצג אותו, ולהכנס שם עד גמר הטקס, שיש בזה מפני דרכי שלום. ואמר שכן היו נוהגים כמה רבנים. ועמדתי ואתבונן כדת מה לעשות אם יש להתיר דבר זה. (ח) זאת תורת העולה שאסור ללכת לכנסייתם. אפי' אם היה בזה מפני דרכי שלום. ומכ"ש שאין בזה אלא קירוב דעות לנשוא חן בעיניהם. וק"ו לרב בישראל שילך לשם (עם פמליית משרד הרבנות) בתלבושת רשמית ובגלימא דרבנן, הא דאי שיש בזה ח"ו חילול ה'. וצריך להתאזר בכל עז ותעצומות לבטל ה"מנהג" הרע, שהוא אותיות "גהנם". ובמקום שיש חילול ה' אין חולקים כבוד לרב.

⑨ ש"ל י"ג ס' ק"א

ב אסור לעבור כ"ו כ' הסור בשם סרסול' דאפשר אפילו על עסקי רבים והאילו על פיקוח נפש אסור ליכנס בו כדאמרינן גבי מעין ע"כ אבל ס"ן חולק דכסכת נפשות שרי ללא דמי למעין דנראה כעבוד משה"כ הכה שאינו נראה אלא כהולך לעבוד ואפשר עוד דאף במעין סיכא דאיכא סכנה ודמי שרי כיון שאינו אלא משום מראות העין עכ"ל

⑬

ש"ל י"ג ס' ק"א

פשוט שליכנס לכנסית הנוצרים שהוא מקום שעובדים ועושין תפלותיהם שאסור אף ליכנס רק להביט בצורות שהיו ידועין שרק לגוי געשו וגם לבד האיסור דבר השחתת הוא באמונה ובדעות שיהיה רצון לילך לשם,

⑪ הגיון הפרשה, ש"ל י"ג ס' ק"א

ובשו"ת פרי השדה (חלק ב' סימן ד') נשאל אודות אנשי צבור יהודים שנועדו ביום הזכרון של אחד משרי המדינה ונכנסו לבית תיפלתם לטקס אשכבה, והשיב שאין ספק שעברו על איסור חמור שיש בו שורש העון של עבודה זרה, שאפילו במקום איבה אין מקום להתירו כלל, ואוי לדור שכך עלתה בימיו לעבור על עון גדול כזה, ובודאי שצריכים כפרה, ועליהם לחזור בתשובה גמורה, והקב"ה יסלח להם כי לכל העם בשגגה.

⑭ הגיון הפרשה, ש"ל י"ג ס' ק"א

עוד עיין בשו"ת פרי השדה (ח"ב סי' ד') שהעלה דהא דאסור ליכנס בבית תיפלתם דהוא אפילו במקום דליכא צלמים, שנשאל שם אודות אנשים שנועדו יהודיו לחלבו לבית תיפלתם ביום הזכרון לאחד משרי המדינה, וכתב, שבודאי עשו איסור גמור מאביורא דעבודה זרה, ואפילו במקום שאין צלמים אסור.

גם בשו"ת משנה הלכות (חלק ו' סי' קלט)
נשאל בכיוצא בזה, בקלפי של הבחירות
לעירייה או למדינה, שנתונה באולם המחובר
לכניסה של הנוצרים, ופסק לאסור להכנס
לשם כדי להצביע, כי אף שאין באולם הזה
עבודה זרה, מכל מקום כיון שהוא מחובר
לבית עבודה זרה אסור להכנס לשם כדון
בית עבודה זרה עצמו.

16) רמ"א, יו"ד סי' קמ"ח ס"א

הנה (ד) חז"ל על עבודה כוכבים י"א דר"י כע"ז על עבודה כוכבים
(פור נפש הרש"ל) (ו) וזמן חז"ן העובדי כוכבים מתקנים עם
למטותן עומד ליכנס עם (פור נפש ר' יונה ורמ"א) (ז) וי"א
דן דכל (ד) עליו חז"ל (ד) חז"ל דרך עובר בו למקום אחר
ף אבל כשדך עובר בו למקום אחר לכו"ל עומד חז"ל וכן כשהוא פשוט
לי"ד דרך אורו חז"ל למקום אחר (רש"ל) (ח) וי"א מזה חסידות
הוא להחזיק מלי"ד בו אם יש לו דרך אחרת ק"ל כמנהג (ד"ע וכן
משמע בספר חסידים) (י) ועיין לעיל סימן קמ"ב :

17) שו"ת אג"ת אורח חיים סי' א"א ס"א

וידוע דהיכא שהרמ"א כתב י"א וי"א הלכה כ"א
בתרא, וא"כ למדנו מכאן שאסור מדינא בכל
ענין ליכנס לחצר של עובדת כוכבים אפי' בזמן שאין
העובדי כוכבים מתקבצים שם לתרופות (והגר"א שם
בס"ק מצ"ח המקור לכך גם מדברי הרמב"ם
בפתימ"ש הג"ל), ורק להשתמש בתחצר כדרך מעבר
למקום אחר שצריך לילך מותר מעיקרא דדינא
להשתמש בכוחות, אבל משום מדת חסידות יש להתמיר
שלא ליכנס לחצר אפילו לשם מטרות כזאת אם יש
לו גם דרך אחרת קצר כמנהג שיכל לשמש לו כתחליף
למקום המעבר, וישוין בס' חסידים ס"ו ת"ח שכתוב
בוה"ל: יהודי אחד הלך בחצר בית ע"ז כשיצא שמע
בת קול שאמרה וזאתי השלכת אחר גוד עכ"ל ע"ש.
וא"כ ברור שאסור ליכנס לחצר כדי להשקיף
על הגוף.

18) הי"ע הפרשה, שו"ת ס"א פ"ח

נפקא מינה שניה נראה לומר בין שני היש
אומרים המובאים ברמ"א לענין
כניסה לחצר הותיקן ברומא שלא ביום חגם,
שלפי היש אומרים הראשון יש להתיר
כניסה לחצר של עובדת כוכבים בזמן שאין
העובדי כוכבים מתקבצים שם לתרופות,
ולכן מותר להכנס לחצר הותיקן בימי
השבוע חוץ מיום ראשון שהוא יום אידם.
אולם לפי היש אומרים השני המובא ברמ"א
שבכל ענין אסור להכנס לחצר עובדת
כוכבים אם אין דרך לעבור שם, יש לאסור
להכנס לחצר הותיקן בכל יום משום שהוא
לא בנוי לעבור דרך שם למקום אחר.

19) פ"ה השנינו, רא"פ, ט"ז, א"א

ודע שזו האומה הנוצרית הטוענים
טענת המשיח לכל שינוי כתותיהם כולם עובדי
עבודה זרה, ואידיהן כולם אסורים, ונהגין
עמם בכל התורה כדרך שנהגין עם עובדי
עבודה זרה.

הי"ע הפרשה, שו"ת ס"א פ"ח
ובסוף דבריו הוסיף הגר"ח פלאגי וכתב
ח"ל: ואל יקחך לבך לומר בזמן
הזה ליכא עבודה זרה כדכתבו הפוסקים
לכמה מילי, דזהו לגבי הגוים דאין לדונם
לעובדי עבודה זרה, אכן בית תיפלתם מקום
מוכן לפורענות דמקטרין ועושים עבודתם
זכר לעבודה זרה של קדמונים, תינתן דאינו
עבודה זרה ממש, נקוט מיהא פלגא דמידי
סרך טומאה וסטרא אחרא לא פלט, ובפרט
כשהנכנס הוא ישראל זרע קדש דהתיצונים
דבקים בו כמי שנכנס למקום הדבורים, וזה
פשוט וברור ושכלי, וצריכים טבילה ומלקות
ולתת מלבושים שנכנסו בהם לעניים
מרודים דתיהווי להו כפרה, ועיין מה שכתב
בוה"ג בספרו רוח חיים (יו"ד סי' קנ אות
א) ע"ש.

ועל פי דברים אלו סיים הציץ אליעזר
דבריו: אם כן פשוט וברור שאין לחלק
בנוגע לאיסור הכניסה לבין הימים הקדמונים
לבין זמנינו, וגם בזמן הזה אסור ליכנס לבית
העבודה זרה שלהם וגם לא לחצר, עכ"ל.

21) ה"ה הר"ן, סג"ת ס"א

ולמדנו מכאן שהקדשים של
כותים וגם המשוגע של הישמעאלים אע"פ
שאין טועין אחריהם לעשותן אלהות, הואיל
ומשתחווים לפניהם השתחואה של אלהות דין
עבודה זרה יש להן לכל דבר (אסור) [ואיסור]
של עבודה זרה 336

22) שו"ת אג"ת אורח חיים סי' א"א

הרי למדנו מפורש מדברי הר"ן דגם לעבודת
הישמעאלים והשתחוויתם לגביא השקר שלהם
דין ע"א יש לקדשיהם לכל דבר, וא"כ ברור לפי"ו
שגם בית המסגד שלהם שבו הם מבצעים עבודתם
יש לו ג"כ דין של בית ע"א לכל דבר ואסור ליכנס
לשם, וברוך אלקינו שהבדילנו מן התועים ונתנו לנו
תורת אמת.

בברכה ובהוקרה

אליעזר יהודא וולדינברג

23) רמ"א, פ"ק י"א אורח חיים א"א

ג"ר תושב, והוא: שקבל עליו שבע מצות, כמו שבארנו -
יגו אסור בשתייה ומתן בהגנה י. ומקדדין אצלו יין י. ואין
מקדדין אצלו יין י. וכן קל-גוי שאינו עובד עבודה זרה, כגון אלו
הישמעאלים - יגו אסור בשתייה ומתן בהגנה, וכן הורו קל-
הנאונים; אבל אותם העובדים עבודה זרה - סתם - יגו אסור בהגנה.

27) סוף גמול ונאמרו חק 3 סי' י"א

בשורת דברי יציב (י"ד סימן מ') לכ"ק האדמו"ר מקלויזנבורג זצ"ל כתב דמעתר המכפלה שכחברון הואיל ומקומו היום הוא מסגד יש לחוש שדינו כבית ע"ז ואסור ליכנס שם.

אב"ד לענ"ד עיקר הנחתו שדינו כבית ע"ז תמוה, דידוע שהישמעאלים מאמינים בייחוד השם, וכן שביה להם נביא שקר. ואמנם יהודי שמשתמד לדת הישמעאלים ודאי דינו כע"ז ויהרג ואל יעבור, וצ"ח שאינם מאמינים בתורת משה, וכדכתב הרשב"א, האריך בזה בשורת הרדב"ז ח"ד תשובה ע"ב מ"מ כלפי העכו"ם שאינם מצוין על כך לבארה לא נקרא בית ע"ז כיון שלמעשה אינם עוברים ע"ז. והאחרונים דנו בגדר דין ישמעאלים, אבל כפי הידוע לנו היום המצב כמ"ש:

ואולם דעת כ"ק האדמו"ר זצוק"ל נראה דעכ"פ לא גרע מבית אפיקורסות דגם בזה אסור ליכנס, אך אי משום הא, יש לדון ולומר דבאמת עיקר הכבנה לעם ישראל ותורתנו הקדושה היא מכח המצוות ר"ל, דכל כוונתם היא להכחיש השגחת הקב"ה על עניני עולם הזה, ואף שמשבחים גדולתו, כ"מ טוענים בשיטתם שהקב"ה אינו מנהיג העולם, המרוב גדולתו, אין לו עסק עם השפלים, והואיל ומינות משכא ובפרט בזמננו שהנהגתו יחברך עמנו בהסתור פנים, ע"כ אסור חז"ל ליכנס לביתם או להתחוכך עמהם שעלול למשוך. אכן בבני ישמעאל, אף שכופרים בתורת משה שלא ניתן להם, מ"מ מתפללין ומשתחווים לאלקים מספר פעמים ביום ואין אצלם כ"כ גדר מינות שמושך, ואף שדרכם זהו כפירה ביסודי הדת ואמונה, מ"מ כיון שאין דרכם מושך במיוחד אולי לא אסור כה"ג ליכנס לבית היפלותם, שלא נקרא בית מינות.

ולפי זה המוסלמים אינם עובדי ע"ז ובית היפלותם אינו לע"ז, וממילא מותר ליכנס לתוכם כשיש צורך. אכן בהא צדקו דברי האדמו"ר זצוק"ל שראוי להתרחק מהם ומבית היפלותם, כי כל הגויים ערלי לב ומתעסקים בהבלי שוא ובכחש תורתנו הקדושה, ויש בזה חילול השם להחשיבם לבקר שמה, אמנם כענינו שניכר שגולוהו בעוה"ר להשתמש בו כמסגד, ובעת תפלתו אינו משמש כמסגד, והכניסה לשם ניכרת שהיא בשביל קברי אבות אולי קיל שאין למיחש לאיסור.

24)

היוני הרשעה, סמוך ד"ה ק"י וזה לשון הרשב"א בתורת הבית (דף קל, ב): גר תושב אינו אוסר יין במגעו, וכן יינו מותר בהנאה, ומכאן סמכו הגאונים להתיר מגען של ישמעאלים אלו בהנאה, שהרי אינם עובדים עבודה זרה.

25) כולל, יו"ד סי' קמ"ו ס"ה

(ישמעאלים שאין עובדי עבודה זרה) יסוים לנצל (בית יוסף בשם הרמב"ם ס"ה):

26) סוף גמול ונאמרו חק 3 יו"ד סי' י"א

ד) ומעתה נראה שהמסגרים של הערבים אין להם דין כתי עבודה זרה, ומותר להכנס בתוכם.

וכן ראיתי לכמה גאונים וצדיקים שהיו מתפללים בתוך המסגד של מערת המכפלה, ועד עכשיו יש שם בהכ"נ קבוע לתפלה, לאחינו תושבי חברון וקרית ארבע.

